

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 74 Yıl: 2020 & Volume: 13 Issue: 74 Year: 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

COVID-19 SALGIN DÖNEMİNDE PEYZAJ VE İNSAN İLİŞKİSİNİN MEKÂNSAL TERCİHLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF LANDSCAPE AND HUMAN RELATIONS ON SPATIAL PREFERENCES DURING COVID-19 OUTBREAK PERIOD

Makbulenur ONUR*

Öz

Geçmişten günümüze açık yeşil alanlar insanların birçok aktivitesini gerçekleştirmesine yardımcı olan kent boşlukları olmuştur. 2019 yılı sonralarına doğru Çin'in Hubei bölgesindeki Wuhan şehrinde başlayan ve tüm dünyayı etkileyen bir pandemi süreci başlamıştır. Pandemi süreci insanlara yaşattığı sağlık sorunları haricinde aynı zamanda birçok mekansal değişimler de oluşturmuştur. Yeni tercihler, yeni istekler beraberinde yeni mekan organizasyonlarını da başlatmıştır.

Yapılan bu çalışma kapsamında, Trabzon kenti içerisinde yaşanan pandemi sürecindeki mekansal tercih değişimleri incelenmiştir. İnceleme 100 kişilik katılımcı grup ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı grubun pandemiden önce ve sonrasındaki mekansal tercihleri ve açık alan aktivite tercihleri sorulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin ise ileride yapılacak olan çalışmalarda insanların nasıl tercihleri olabileceği konusunda altlık veri oluşturacaktır. Olası afet/salgın/pandemi durumlarında insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek potansiyel mekanların nasıl olabilirliği olması konusu çalışma kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid19, Covid19'da Açık Mekanlar, Trabzon.

Abstract

From the past to the present, open green spaces have been urban gaps that help people to realize many activities. Towards the end of 2019, a pandemic process started in Wuhan city in Hubei Province of China and affected the whole world in a short time. The pandemic process has also created many spatial changes in addition to the health problems it caused people to experience. New preferences and new demands have also initiated new venue organizations.

Within the scope of this study, the pandemic and spatial preference changes in the city of Trabzon were examined. The examination was carried out with a participant group of 100 people. The spatial preferences of the participant group before and after the pandemic and their outdoor activity preferences were asked. The data obtained as a result of the study will form a basis data on how people can have preferences in future studies. The issue of how there are potential places to meet the needs of people in possible disaster / epidemic / pandemic situations was discussed within the scope of the study.

Keywords: Covid19, Open Spaces in Covid19, Trabzon.

1. GİRİŞ

Dünyada ilk topluluklar yaşam alanlarını öncelikli olarak en önemli ihtiyaçlarından olan beslenme ve barınma üzerine kurgulamış ve tercihlerini ona göre yapmıştır. Bu seçim sebepleri dolayısıyla, doğal kaynakları zengin, olası tehlikelere karşı korunaklı yerlerde konuşlanmaya başlamışlardır. Bu süreçte ise, kentleşme oranı gittikçe artmış ve zorlaşan hayat koşulları toplumsal faaliyetleri oldukça etkilemiştir

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü.

(Hergül, Kahveci, Göker, 2018; Kahveci, Göker, 2020). Tüm bu toplumlar, hayatlarını devam ettirirken konuşlandıklarının alanın peyzaj değerlerine uygun çevre ve mekânlar oluşturmuşlardır. Bu durumu bazen yaşayarak bazen ise doğal duygu yolu ile şekillendirmişlerdir (Bekar, Gülpınar Sekban, 2018). Tüm bu sürecin ardından istek ve arzular kentlerin oluşup şekillenmesini sağlamıştır (Bekar vd. 2018, Hergül, Kahveci, 2019, Gülpınar Sekban vd., 2019a). Her geçen gün kentleşmenin ve hayat koşullarının getirdiği olumsuz sonuçlarla baş edebilmek için çevre dostu ve ekolojik döngüye saygılı sürdürülebilir hayat için kentlerin de sürdürülebilir olması oldukça önemlidir (Gülpınar Sekban, Bekar 2019b). 2019 yılının sonunda başlayan koronavirüs (Covid-19) pandemisi tüm dünyayı etkisi altına almış ve yeni normları ile karşımıza çıkmıştır. Bu sürecin sağlık üzerinde yaşattığı sonuçlarının yanı sıra sosyokültürel, politik, ekonomik ve öngöremediğimiz pek çok sorun ile tüm dünyayı etkisi altına alması muhtemel bir senaryodur. Hiç şüphesiz ki; peyzaj mimarlığı da bu süreçten nasibini almış ve olumlu/olumsuz birçok sonuç ile süreç içerisinde yerini almıştır.

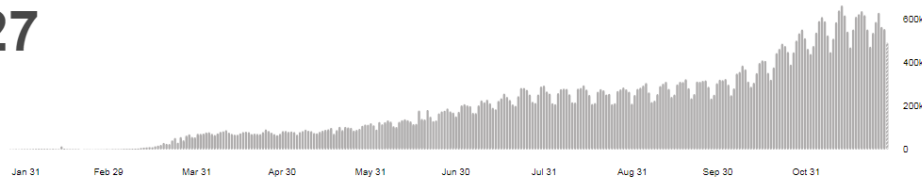
Covid-19 2019 yılı aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde başlamış ve Mart 2020'den itibaren tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Ardından bu süreç bir pandemiye dönüşmüştür (WHO, 2020a). Wuhan Belediye Sağlık Komisyonu'ndan 30 Aralık 2019 gecesi tüm dünyayı etkileyen bir mektup yayınlamıştır. Acil mektup ihbarı ike gelen bu olay sanal ortamlarda yayılmaya başladı ve bir süre sonra Wuhan basını tarafından 31 Aralık'ta sebebi bilinmeyen bir hastalık olayı olduğunu açıklamıştır (URL-1) (Şekil 1).

Yayılan haberin ardından, önlemler ve kısıtlamalar nedeniyle tüm dünya ülkeleri bir anda normal hayatı geride bırakmıştır. Normal olmayan yeni bir sürece başlamıştır. Covid19 etkisinin ne zaman son bulacağına dair söylemler yürütülse de tam anlamıyla bu konuda bir bulgu bulunmamaktadır. Günümüzde gelinen son noktada salgını kontrol altına almaya çalışan Türkiye Mayıs 2020 itibarıyla eski bilinenlere son vermiş ve yeni bir hayat anlayışına dönüşmüştür (Aydın, Doğan, 2020).

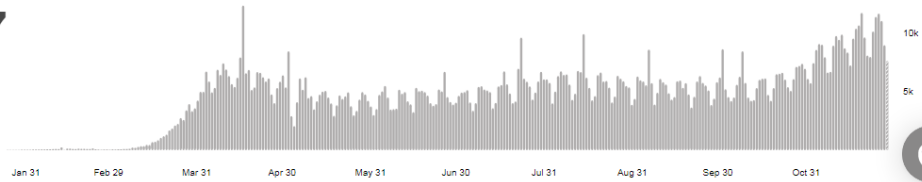
62,363,527

confirmed cases

1,456,687

deaths

Source: World Health Organization
Data may be incomplete for the current day or week.

Şekil 1. WHO pandemi haritası (URL-2)

Doğa, tahmin edilmeyen güçlerini devamlı olarak insanoğluna göstermektedir. İnsanoğlunun içinde buldukları çevre; devamlı bir devinim halindedir. Geçmişten günümüze insanoğlu birçok hastalık ile yüz yüze kalmıştır. Geçmişte yaşanan bu durumlar ileride de yaşanacak olması olasıdır. 21. yüzyılda ortaya

çıkan hastalıklar dahi, salgın hastalıklara karşı insanların çaresiz olduğunu göstermeye yeterli olmuştur (Budak, Korkmaz 2020). Tüm bu yazılan haber ve bulgular ile birlikte tüm bilinenler değişmiş ve yerini “yeni istek ve ihtiyaçlar” almıştır. Salgın hastalığın devamı getirilen önlemler ile devam etmiş ve insan ilişkilerinde temastan uzak yalın bir hayata doğru gidilmiştir. Bu yöneliş insanları önce evlerine ardından ise doğaya daha çok yönelmesini sağlamıştır. Aslında kaybettiğimiz doğa ihtiyacını yeniden kazandırmıştır.

COVID-19 pandemi süreci ile birlikte insanlar için önemli ve vazgeçilmez sayılan birçok norm geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Ortaya çıkan yeni dönem normlarına uyum sağlanmasını dayatmaya başlamıştır. Bu yeni pandemi sürecinin beraberinde getirdiği farklılıklar ve mecburiyetler birçok meslek disiplinini etkilemiştir. Bu noktada ortaya çıkacak en temel değişim, mekân tasarımını nesnelerin doluluğu aracılığıyla hayata geçirme isteğinden uzaklaşılması ve görülmez bir duruma getirildiği için göz ardı edilen boşluğun tasarlanmasına yaklaşılması ile gerçekleşecektir (Durukan, Öztürk, 2020). Pandeminin getirdiği tüm sonuçlar başta geçici gibi gözükse de bu süreçte yeni normaller, yeni kararlar oluşmuştur. Aslında yeni bir hayatın da belki de ilk başlangıçları Mart 2020’de ortaya çıkmıştır.

Peyzaj mimarlığı meslek disiplini ise, pandemi ile ortaya çıkan “açık mekan” gereksinimlerine cevap veren en önemli meslek disiplinleri arasındadır. Kapalı mekanlardan uzaklaşan ve hatta korkan duruma gelen insanlar kendilerine kaçış noktalarını “açık mekanlarda” bulmuştur. Yapılan bu çalışma kapsamında covid19 döneminde Trabzon kenti içerisinde insanların düşüncelerinin ne yönde değiştiği ve evlerine ne gibi değişiklikler yapıldığı ölçülmüştür. Katılımcılar 100 kişiden oluşmaktadır. yapılan anket çalışması sonucunda ortaya çıkan değişiklikler tespit edilmiştir.

2. ÇALIŞMA ALANI VE YÖNTEM

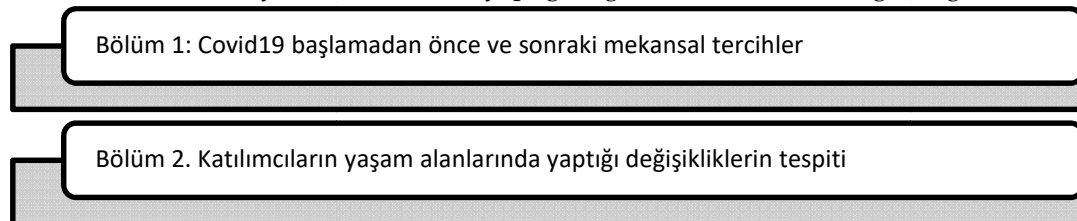
Yapılan bu çalışmanın ana materyalini Trabzon kenti açık mekanları oluşturmaktadır. Bu kapsamda covid19 dönemi içerisindeki değişimleri peyzaj mimarlığı açısından ölçmek amaçlı X adet soru katılımcılara yöneltilmiştir. Toplamda 100 kişi ile anket tamamlanmıştır. Anket içerisinde soruların cevaplarına tercih durumlarına göre yanıtlamaları istenmiştir. Soruların cevapları yüzde (%) sonuçları Tablo 1 ve 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Türkiye haritasında Trabzon ve konumu (URL-3)

3. BULGULAR

Çalışma kapsamında 100 kişi ile oluşturulan bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Pandemi ile oluşan yeni mekan algı ve istekleri açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Anket 2 bölümden oluşmaktadır. anketin ilk kısmında covid19 başlamadan önce ve sonraları yaptıkları tercihler sorulmuştur. İkinci bölümünde ise katılımcıların yaşam alanlarında yaptığı değişikliklerin neler olduğu sorgulanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3. Anket aşamaları

Katılımcıların Covid19 başlamadan önce hafta sonları Trabzon’da nereye gitmeyi tercih etmelerini sorguladığımızda %45 oranla ForumAVM’yi tercih ettikleri görülmektedir. Açık yeşil alanı olan cafe ve restoranlar (%13) ve köy vb. açık yeşil alanlar (%16) parametreleri takip etmektedir. bu soruya verilen cevabın nedeni sorgulandığında ise, %45 oranla Trabzon ikliminden ötürü ve %25 yeşil alanları sevdiğimden ötürü cevapları alınmıştır. Covid19 başladıktan sonra “Trabzon’da nereye gitmeyi tercih ettikleri” sorgulandığında ise, %65 oranla köy vb. açık yeşil alanlar ilk tercih yerleri olmuştur. Ardından ise %25 oranla “100. yıl parkı” bulunmaktadır. Covid-19 açık yeşil alanlara daha çok yaklaşmamızı sağlamıştır sorusuna ise %78 oranla “kesinlikle katılıyorum” cevabı alınmıştır. %85 oranla ise “Covid-19 döneminde evimde doğal öğelere daha çok yöneldim” cevabı alınmıştır. “Covid-19 döneminde çocuğum doğal öğelere daha çok yöneldi” sorusuna cevap %87 oranla “kesinlikle katılıyorum” olmuştur. sorulan bir diğer soru olan “Covid-19 döneminde Trabzon açık yeşil alan potansiyeli açısından isteklerimizi karşılamıştır” sorusuna %60 oranla “katılıyorum” cevabı alınmıştır. Bu grubun son sorusu olan “Covid-19 döneminde doğanın değerini daha çok anladım” bu soruya ise %97 oranla “kesinlikle katılıyorum cevabı alınmıştır” (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların değerlendirilmesi

Sorular	Değişkenler	
1 Covid19 başlamadan önce Trabzon’da nereye gitmeyi tercih ederiniz?	Açık yeşil alanı olan cafe ve restoranlar	%13
	Forum AVM	%45
	Varlıbaş AVM	%5
	100. Yıl parkı	%10
	Meydan ve çevresi	%2
	Olimpiyat parkı	%2
	Beşirli sahili	%7
	Köy vb. açık yeşil alanlar	%16
2 Orayı tercih etme sebebiniz nedir?	Trabzon ikliminden ötürü	%45
	Başka gidecek alternatif yok	%22
	Yeşil alanları sevdiğim için	%25
	Çocuklarım için	%8
3 Covid19 başladıktan sonra Trabzon’da nereye gitmeyi tercih ederiniz?	Açık yeşil alanı olan cafe ve restoranlar	%65
	Forum AVM	%1
	Varlıbaş AVM	%0
	100. Yıl parkı	%25
	Meydan ve çevresi	%4
	Olimpiyat parkı	%4
	Beşirli sahili	%1
	Köy vb. açık yeşil alanlar	%65
4 Covid-19 açık yeşil alanlara daha çok yaklaşmamızı sağlamıştır	Kesinlikle katılıyorum	%78
	Katılıyorum	%22
	Fikrim yok	%0
	Katılmıyorum	%0
	Kesinlikle katılmıyorum	%0
5 Covid-19 döneminde evimde doğal öğelere daha çok yöneldim	Kesinlikle katılıyorum	%85
	Katılıyorum	%15
	Fikrim yok	%0
	Katılmıyorum	%0
	Kesinlikle katılmıyorum	%0
4 Covid-19 döneminde çocuğum doğal öğelere daha çok yöneldi	Kesinlikle katılıyorum	%87
	Katılıyorum	%10
	Fikrim yok	%3
	Katılmıyorum	%0
	Kesinlikle katılmıyorum	%0
7 Covid-19 döneminde Trabzon açık yeşil alan potansiyeli açısından isteklerimizi karşılamıştır	Kesinlikle katılıyorum	%5
	Katılıyorum	%60
	Fikrim yok	%12
	Katılmıyorum	%13
	Kesinlikle katılmıyorum	%
8 Covid-19 döneminde doğanın değerini daha çok anladım	Kesinlikle katılıyorum	%96
	Katılıyorum	%0
	Fikrim yok	%4
	Katılmıyorum	%0
	Kesinlikle katılmıyorum	%0

Anketin ikinci kısmını ise katılımcıların covid19 dönemi içerisinde kendi evlerinde oluşturdukları farklılıklar ölçülmüştür. Katılımcılar “Covid-19 döneminde evimde yeşil öğeleri arttırdım” sorusuna %62 oranla “katılıyorum” cevabı, “pandemi dönemi doğa ile uğraşmaktan mutlu oldum” sorusuna ise %71 oranla “kesinlikle katılıyorum” cevabı alınmıştır. %86 oranla ise “Covid-19 döneminde bina çevresindeki açık alanları daha çok kullandım” cevabı alınmıştır. “Evime yeni bitkiler aldım” sorusuna ise %65 “evet”, “Çocuğumun için eve iç mekan bitkileri aldım” sorusuna ise %55 oranla evet cevabı alınmıştır. Verilen cevaplara bakıldığında bitkilere verilen önem ve ilgi artmıştır. Çünkü bitkiler insanları doğaya yaklaştırır ve psikolojik olarak mutluluk verir (Beatley, 2011; Beatley, Newman, 2013; Gülpınar Sekban, 2019c).

Tablo 2. Katılımcı puanlama sonuçları

Sorular	Değişkenler	
1 Covid-19 döneminde evimde yeşil öğeleri arttırdım	Kesinlikle katılıyorum	%22
	Katılıyorum	%62
	Fikrim yok	%5
	Katılmıyorum	%11
	Kesinlikle katılmıyorum	%0
2 Pandemi dönemi doğa ile uğraşmaktan mutlu oldum	Kesinlikle katılıyorum	%71
	Katılıyorum	%9
	Fikrim yok	%9
	Katılmıyorum	%5
	Kesinlikle katılmıyorum	%6
3 Covid-19 döneminde bina çevresindeki açık alanları daha çok kullandım	Kesinlikle katılıyorum	%14
	Katılıyorum	%86
	Fikrim yok	%0
	Katılmıyorum	%0
	Kesinlikle katılmıyorum	%0
4 Evime yeni bitkiler aldım	Evet	%65
	Hayır	%35
5 Çocuğumun için eve iç mekan bitkileri aldım	Evet	%55
	Hayır	%45

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçmişten günümüze kentler sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel birçok değişim ve dönüşüm yaşamıştır (Gülpınar Sekban vd. 2019d). Her biri kendi izlerini bırakmış ve devamında ise bu değişim devam etmiştir. Bu süreç bir devrimin şeklinde ilerlemiştir. Mart 2020 itibariyle tüm dünyada yaşanan pandemi süreci kendi izlerini bırakmış ve düzeni değiştirmiştir. Bu düzen “açık mekan tercihlerini” de değiştirmiştir. Tüm evrimlerde doğa rehabilite edici olmuştur. Ancak covid19 döneminde bu süreç tüm dünyada gözler önüne serilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen verilere bakıldığında pandemi sonucunda insanların mekan anlayışının değiştiği açıkça ortadadır. Yeni normaller sonucunda ortaya çıkan mekansal tercihler aşağıda verilen tablo sonucunda ortaya konulmuştur.

Tablo 3. Covid19 öncesi ve sonrasındaki mekansal tercih tablosu

Covid19'dan sonra	
1	Açık mekânlara gidilme tercihleri artmıştır.
2	Evlerindeki yeşil öğelerin sayısını arttırmışlar.
3	İnsanlar doğaya daha çok yaklaştırmıştır.
4	Oluşan “yeni normaller” peyzaj mimarlığı disiplininin yapacak olduğu çalışmaları da etkilemiştir.
5	Çocuk ve anne ilişkisinde doğal etmenlere talep pandemi sürecinde artmıştır.
6	Pandemi süreci insanların açık yeşil alanlara daha çok yaklaşmasını sağlamıştır
7	Evlerinde olan doğal öğelere daha çok yöneldiler
8	Çocuklar doğal öğelere daha çok yöneldi
9	Açık mekan tercihlerinde Trabzon’un potansiyeli açısından isteklerini karşılamıştır
10	Covid19 dönemi insanların doğanın değerini daha çok anlamasını sağlamıştır.
11	Covid-19 döneminde insanlar evlerindeki yeşil öğelerin sayısını arttırmıştır.
12	Covid-19 döneminde insanlar doğa ile uğraşmaktan mutluluk duymuşlardır.
13	Covid-19 döneminde bina çevresindeki açık alanlar öncesine nazaran daha çok kullanılmıştır.
14	Aileler çocukları için iç mekan bitkileri satın almıştır.

Sonuç olarak, pandemi dönemi ile günümüze kadar gelen ve normalleşmiş birçok şey değişmiştir. Değişen bu tercihlerin başında ise “açık mekan tercihleri” gelmektedir. insanoğlu varoluşun itibaren doğa ile arasında bir bağ bulunmaktadır. Fakat sanayileşme ve kentleşme ile değişen istek ve arzular bu bağı koparmıştır. Kopan bu bağ pandemi döneminde yeniden oluşmaya başlamıştır. Pandemi döneminin getirdiği birçok olumsuz durum varken insanları doğaya daha çok yaklaştırıyor olması insanoğlunu bir “paradoks” içerisine sokmuştur.

KAYNAKÇA

- Aydın, Bülent; Doğan, Merve (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s.93-115.
- Beatley, Timothy (2011). *Biophilic cities: integrating nature into urban design and planning*. Island Press.
- Beatley, T., Newman, Peter. (2013). Biophilic cities are sustainable, resilient cities. *Sustainability*, Sayı 5, Cilt 8, s.3328-3345.
- Bekar, M., Gülpınar Sekban D. Ü., Acar, C. (2018). Planting along Area Sides of Highway, Trabzon Coastal Case, Turkey. *Journal of Balkan Ecology*, 21, 443-463.
- Bekar, Makbulenur; Gülpınar Sekban, Demet Ülkü (2018). *Traces Left in the Memory of the Cities: A Case of Trabzon*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Sayı 11, 331-339.
- Budak, Fatih, Korkmaz, Şerif. (2020). *Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği*. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, Sayı 1, s.62-79.
- Gülpınar Sekban, Demet Ülkü; Demirci, Özgür; Uzunali, Alper, (2019d). Tarihi Kentsel Alanların Korunmasında Yayalaştırma Çözümü, Trabzon Arafilboyu Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 12, s.477-486.
- Gülpınar Sekban, Demet Ülkü; Bekar, Makbulenur; Acar, Cengiz. (2019a). Evaluation of Sustainability Potential According to Cittaslow Criteria in Turkey/Trabzon. *Fresenius Environmental Bulletin*, Sayı 28, s.5435-5446.
- Gülpınar Sekban, Demet Ülkü (2019b). *Planting Design in Hotel Gardens Ayaacak, Canakkale Example*, in *Social Sciences II*, Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Gülpınar Sekban, Demet Ülkü; Bekar, Makbulenur (2019c). Konutlar İçin Açık Alan Alternatifi Yeşil Çatı. *The Journal of Academic Social Science*, Sayı 7, s.355-362.
- Durukan, Ayşegül, Öztürk, Özkal Barış. (2020). Küresel Salgından İç Mimari Çıkarımlar: Boşu tasarlamak ve boşluk körlüğünden kurtulmak. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Sayı 7, Cilt 56, s.1962-1968.
- Hergül, Özlem Candan; Kahveci, Hilal; Göker, Parisa (2018). Madencilik Sonrası Onarım Çalışmalarında Peyzaj Mimarlarının Rolü. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (jshsr)*, Sayı 5, Cilt 31, s.4826-4832.
- Hergül, Özlem Candan; Kahveci, Hilal (2019). Slow City Movement against Globalization and Loss of Urban Identity. *American Journal of Engineering Research (AJER)*. Sayı 8, Cilt 2, s.78-83.
- Kahveci, Hilal; Göker, Parisa (2020). Kent Mobilyaları Tasarım Dersi Stüdyo Çalışması; Üst Örtü-Oturma Birimi ve Piknik Donatısı Tasarımı. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı 22, Cilt 3.
- URL-1; https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87in%27de_COVID-19_pandemisi (erişim tarihi 15.11.2020)
- URL-2, <https://covid19.who.int/> (erişim tarihi 15.11.2020)
- URL-3, <https://www.sahindogan.com/trabzon-gezi-rehberi/trabzon-map> (erişim tarihi 15.11.2020)